

ULOGA SOCIJALNOG PEDAGOGA U KREIRANJU VLASTITOG IDENTITETA

Nebojša Budanovac
Tatjana Hip
Margareta Kuftinec
Maša Popović
Nela Puđa
Andreja Rosandić
Program MPPI
Zagreb

SAŽETAK

Autori prikazuju i opisuju svoj put sazrijevanja i učenja od upisa na Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet preko praktičnih iskustava na Programu Modifikacija ponašanja putem igre (MPPI), različitih oblika prakse tijekom studija, dodatnih edukacija, traženja zaposlenja nakon diplome i konačno osnivanja Udruge "Igra" za pružanje edukacijsko-rehabilitacijske, psiho-socijalno-pedagoške pomoći kao i pokretanje osnivanja Hrvatske Udruge socijalnih pedagoga. Rad se sastoji od iznošenja vlastitih iskustava i načina kako su sami sebi stvarali uvjete za rad, stjecali nova znanja, praktična iskustva i kreirali svoju ulogu u struci socijalnog pedagoga.

Ključne riječi: struka socijalni pedagog, vlastito kreiranje struke, Projekt MPPI, Udruga, edukacije.

1. ONO ŠTO KAŽE TEORIJA

Diplomirani defektolog - socijalni pedagog zvanje je koje se stječe nakon 8 semestara predavanja na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu (prije Fakultet za defektologiju), na smjeru poremećaji u ponašanju (PuP); polaganja ispita te izrade i obrane diplomskog rada.

Studij osposobljava studente za rad na prevenciji, detekciji, dijagnosticiranju, tretmanu, procesiranju i naknadnom staranju za osobe s poremećajima u ponašanju (uključujući i ovisnike o drogi, alkoholu i sl.), u funkciji integracije, kompenzacije, odgoja i resocijalizacije - rehabilitacije, te socijalne kontrole.

Ustanove u kojima se socijalni pedagogi za poslužavaju su: centri za socijalnu skrb, centri za odgoj djece i mladeži, odgojni domovi, prihvatne stanice, disciplinski centri, posebne odgojne ustanove, savjetovaništa, klubovi, predškolske us-

tanove, osnovne i srednje škole, dječji i dački domovi, različite institucije slobodnog vremena, sudovi, državna odvjetništva, domovi za preodgoj mladih, kazneni zavodi, okružni zatvori, policijske postaje, dispanzeri, centri za mentalno zdravlje i psihijatrijske klinike.

Tijekom studija studenti se upoznaju sa širokim spektrom znanja: kriminologija, penologija, sociologija, psihologija, pedagogija, medicina i dr. znanosti. Studij također pruža mogućnost raznovrsnih oblika praktičnog rada kroz koji se upotpunjuje teoretsko znanje, te se studenti upoznaju s institucijama i stručnjacima s kojima će u budućnosti surađivati.

Područje rada socijalnog pedagoga su problemi djece i mladeži s poremećajima u ponašanju, ali i odraslih s društveno neprihvatljivim ponašanjem, odnosno, šire socijalno patološki fenomeni i njihovi nosioci. Posebnost ove struke je sveobuhvatno sagledavanje i tretiranje problematike kojom

se bavi, ali pedagoški usmjereno, na način da se zadržava na manifestiranim oblicima ponašanja i kognitivnim aspektima te njihovim socijalnim odrednicama, bez uvida u psihološke odrednice. Socijalni pedagog je naročito bitan zbog usmjerenosti ka prevenciji delinkvencije i poremećaja u ponašanju i educiranosti za istraživački rad. U suradnji s drugim stručnjacima dat će veliki doprinos u praćenju i proučavanju pojave maloljetničke delinkvencije, planiranju i programiranju određenih akcija, koordinirati i evaluirati poduzete aktivnosti na nivou pojedinaca, grupa i društvene zajednice (Brajša, Stakić (1991:198).

2. ONO ŠTO KAŽE PRAKSA

Došli smo s različitih strana, iz različitih sredina, imali smo različito srednjoškolsko obrazovanje, i različite razloge dolaska na smjer PuP-a; jedino zajedničko bila nam je želja raditi s ljudima, pomagati, napraviti razliku i utjecati na svijet. To je bio ideal koji nas je okupio. Nisu nas smetale primjedbe ljudi iz okoline kako je to nezahvalno i teško zanimanje, kako nema rezultata, te kako takav i slični poslovi još nisu saživjeli u našem društvu ili su nedovoljno cijenjeni i plaćeni.

Od tog smo studija očekivali zaista mnogo - već i sam klasifikacijski ispit bio je drugačiji od ispita na koje smo navikli. Osim razredbenog postupka, sastojao se i od individualnog i skupnog razgovora na kojem su vršene procjene sposobnosti za obavljanje toliko odgovornog posla kao što je rad s ljudima.

Prva godina studija, međutim, bila je daleko od onog čemu se većina nas nadala. Mnoštvo predmeta, mnoštvo podataka, a vrlo malo očekivanog - rada s ljudima. Ta prva godina bila je zapravo određena vrsta selekcije, a strpljenje i samodisciplina osobine koje su bile presudne. Druga je godina bila nešto interesantnija, sa nekoliko stručnih predmeta. Paralelno s drugom godinom, prvi puta se javlja mogućnost praktičnog rada u okviru preventivnog programa rada skupina djece i mladeži s poremećajima u ponašanju tada još zagonetnog naziva "MPPI" (Modifikacija ponašanja putem igre). Jedan dio studenata se već tada uključio u rad kao voditelji skupnog rada, dok se drugi, veći dio, uključio tijekom treće godine studija. MPPI Program je tada okupio dvije generacije studenata 1990/91. Uključivanje i rad na tom Programu imao je veliki doprinos u određivanju našeg profesionalnog razvoja i formiranju nas kao socijalnih pedagoga. Već tada smo postajali svjesni da nam studij ne može "uliti u glavu" znanje, naročito ne praktično znanje, i da se moramo sami potruditi pronaći onu "tajnu struke" za rad s ljudima.

Na 3. godini, u sklopu studija, imali smo 3 različite prakse, u ukupnom trajanju od mjesec dana. Većina nas tada je već imala iskustva u skupnom radu, radu s obiteljima, suradnji sa školom i svim ostalim institucijama. Tako smo započeli upotpunjavati znanje stečeno na studiju, i na Programu sa novim iskustvima koja nam je pružao praktični rad u institucijama u kojima se obavlja naše buduće zvanje. To je bio način učenja koji će obilježiti 3. i 4. godinu studija.

Boravci u kaznenim zavodima i domovima za odgoj i preodgoj djece i mladeži, provođenje mjera Pojačana briga i nadzor te Nadzor nad izvršenjem roditeljskog prava, rad u humanitarnim organizacijama, rad na Programu MPPI stavljali su nas u poziciju procjenjivanja vlastitog iskustva i pripremljenosti za rad i suočili nas sa svim nedostacima dotadašnjeg učenja. Također, postali smo svjesni onih faktora koji čine kvalitetan sociopedagoški rad.

3. DODATNE EDUKACIJE

Na 4. godini studija susreli smo se s mogućnošću uključivanja u neku od edukacija orijentiranih na psihoterapijski način rada - Transakciona analiza, osnove Realitetne terapije, Škola Kibernetika psihoterapije, Neurolingvističko programiranje. Većina nas se odlučila za Školu Kibernetike psihoterapije, ali upoznavali smo se i sa osnovnim postavkama ostalih terapija. Tako smo tijekom vremena prisustvovali raznim seminarima, work-shoppovima i radionicama nenasilnog rješavanja sukoba.

Sudjelovanje u tim aktivnostima smatrali smo neophodnom nadgradnjom kako u profesionalnom tako i u osobnom smislu. Puno intenzivnije smo radili na osobnom rastu i razvoju. Taj proces, kao i tehnike naučene u okviru dodatnih edukacija, uvelike su pridonijele kvaliteti našeg rada i nas osobno.

U početku su dodatne edukacije bile stvar izbora pojedinca, da bi vremenom shvatili to kao potrebu u vlastitoj izgradnji, kao jedan izvor dragocjenih vještina i spoznaja. Danas su dodatne edukacije obveza svakog skupnog voditelja koji se želi uključiti u MPPI Program.

4. DIPLOMIRALI SMO... I ŠTO SAD

Većina nas odlučila je iskoristiti apsolventski rok do kraja, jer nam je pružao neku vrstu sigurnosti kako bismo mogli nastaviti raditi na Programu i stjecati dodatna znanja u okviru navedenih edukacija. Međutim, to nije moglo trajati, pa je došao i dan završetka studija, obrana diplomskog rada, promocija. Konačno smo u ruci imali zasluzenu diplomu koja je pismeni dokaz naše

spremnosti za uključivanje u sistem koji nas treba i čiji smo mi nosioci. U Zavodu za zapošljavanje smo se suočili s realitetom, a to je da slobodnih radnih mjesta nema. Iskustva u tražnju posla su različita i uglavnom razočaravajuća. Dešava se da kao odgajatelji rade profesori zemljopisa, povijesti, tjelesnog i glazbenog odgoja, teologije; na radna mjesta socijalnog pedagoga u stručnim timovima u kaznenim zavodima primaju se također ljudi koji nisu socijalni pedagozi po struci.

U Zakonu o školstvu piše da na mjestu stručnog suradnika može raditi socijalni pedagog, međutim, u praksi je to sasvim drugačije. Većina ravnatelja govori da se socijalni pedagog ne može zaposliti u školi, ili njegovo nezapošljavanje reguliraju internim pravilnikom. Postavljalo nam se pitanje što je to socijalni pedagog uopće.

Na sudovima i u bolnicama su kapaciteti popunjeni. Ministarstvo unutrašnjih poslova ne zapošljava socijalne pedagoge iako u zakonu postoji mogućnost njihovog zapošljavanja.

Nemogućnosti zapošljavanja uvelike je doprinijela zabrana zapošljavanja novih pripravnika u službama Ministarstva rada i socijalne skrbi.

Kontaktiranje s drugim kolegama sa studija, koji nisu surađivali s nama, a već su diplomirali i tražili posao, stalno nam je ukazivalo na to koliko je naša odluka da se posvetimo MPPI Programu ispravna. Vrlo rijetki od njih su imali iskustva u praktičnom radu (osim onih stečenih na studiju) i vrlo mali broj njih uspio se zaposliti u struci. Među tim našim kolegama vladala je prilično snažna profesionalna rezignacija, i sve veći broj njih nalazio je zaposlenja koja su imala malo ili nimalo veze s našom strukom. Međutim, grupa okupljena oko MPPI Programa je i nakon diplomiranja nastavila raditi na Programu.

5. IDEMO DALJE

5. 1. Priručnik

Paralelno sa završavanjem studija, obranama diplomskih radova, od kojih su neki pisani na temu MPPI Programa, okupljali smo se oko ideje da svoje djelovanje i iskustvo rada pokušamo podići na višu razinu i proširiti ga. To smo i učinili na više načina: Program MPPI se proširio na grad Zaprješć, uvedene su supervizije za individualne voditelje (kojih je bilo sve više, jer je na fakultetima bilo sve više informacija o MPPI Programu), započelo se s pisanjem priručnika koji je u početku bio namjenjen našim mladim kolegama, ali kasnije je prerastao u priručnik za sve stručnjake koji se bave prevencijom. Prva verzija priručnika je dobila Rektorovu nagradu akademske godine 1996/97. a u izmjenjenom i dopunjenom izdanju izdan je kao knjiga u listopadu 1998. godine.

5. 2. Udruga

U današnjoj situaciji jako teško se izdvaja novac za zapošljavanje socijalnih pedagoga, iako svi naglašavaju porast kriminaliteta i maloljetničke delinkvencije i potrebu za preventivnim programima. Shvativši da ćemo teško doći do stalnog zaposlenja i želeći sačuvati slobodu u kreiranju svog posla odlučili smo se udružiti međusobno.

Deset voditelja s Programa MPPI odlučilo je osnovati Udrugu želeći si na taj način omogućiti da sami kreiraju svoj posao. Dodatna motivacija za osnivanje Udruge je mogućnost utjecanja na kvalitetu i kvantitetu rada kao i mogućnost financiranja putem različitih donacija i prijavljivanja na natječaj.

Kako bismo poboljšali svoj položaj u društvu i promovirali socijalnu pedagogiju, neki od nas su se primili posla oko osnivanja Hrvatske udruge socijalnih pedagoga.

6. VIZIJA BUDUĆNOSTI

U ovom trenutku, većina nas koji smo ostali povezani s Programom MPPI ima iza sebe 5-7 godina skupnog i individualnog rada s djecom, rada s obiteljima, suradnje s osobljem škole i drugim institucijama, stručnih supervizija; priručnik koji smo napisali na raspolaganju je svim većim stručnim institucijama u Hrvatskoj, kao i velikom broju škola i drugim zainteresiranim stručnjacima, te će se uskoro naći na web stranici Interneta i biti dostupan svim zainteresiranima; Program ima tendenciju širenja u mnogim drugim sredinama zbog svoje aktualnosti; imamo položene početne stupnjeve iz Škole Kibernetike Psihoterapije, Neuro-lingvističkog programiranja, Transakcijske analize i nastavljamo s tim edukacijama; određeni broj nas ima iskustvo vođenja supervizija studentima - individualnim voditeljima.

Ova i mnoga druga individualna iskustva u radu u struci formirala su nas kao socijalne pedagoge sa specifičnim doživljajem načina na koji bi trebao funkcionirati kvalitetan sociopedagoški rad.

Iz današnje perspektive, s iskustvom koje smo stekli do sada, ono što vidimo kao potrebu jest da se mnogo jasnije odredi identitet struke socijalnog pedagoga. To bi trebalo učiniti putem objavljivanja većeg broja relevantnih znanstvenih istraživanja, zatim putem formiranja specifičnog etičkog kodeksa socijalnih pedagoga, putem stvaranja i aktivnosti Hrvatske udruge socijalnih pedagoga koja bi štitila interese naše struke, putem medijskog populariziranja struke i upoznavanja mladih ljudi s njom.

Jedna iznimna karakteristika Programa MPPI i ljudi koji rade na njemu jest činjenica da je to posao koji su oni, zajedno s autorom projekta, sami osmislili, koji sami postavljaju i provode. U situa-

ciji u kojoj nadležne institucije čine sve da bi one-mogućile rad socijalnim pedagogima (barem se tako čini iz njihovih postupaka), mi već šest i pol godina provodimo Program koji je po svojim rezultatima izuzetno uspješan što dokazuje istraživanje provedeno 1997. godine.

7. LITERATURA:

1. Edukacijsko - rehabilitacijski fakultet (1998): Izvadak iz Nastavnog plana i programa dodiplomskog studija Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
2. Brajša, P., Đ. Stakić (1991): Timski rad. Biblioteka "Socijalna zaštita". Zagreb.

ROLE OF SOCIAL EDUCATOR IN CREATING INDIVIDUAL IDENTITY

Summary

The authors describe the way they went through their process of education from the very beginnings, since they entered the Faculty of Education and Rehabilitation. They learned through various ways, some of them experiential (Modification of Behavior through Play Program - MPPI). They even had some additional education. They describe the way they tried to get employed after their graduation and finely they explain how they founded "The Game", the Society for educational, rehabilitational, psycho-social and pedagogic assistance and the Croatian Social Educators' Society. The article is a resume of personal experiences gained on along the way of creating their working conditions, gaining new knowledge, experiences and making most of their role of social educators.

Key words: profession: social educator, creating professional by oneself, MPPI project, Societies, education